

جناب آقای دکتر راه چمنی ریاست محترم سازمان بهزیستی کشور

از جمله موضوعاتی که مورد توجه متخصصین و محققان علوم توانبخشی می‌باشد، پاسخگویی به نیازمندیهای افراد دارای معلولیت، با هدف ارتقاء وضعیت زندگی آنان، برقراری فرصتهای مساوی و برخورداری آنان از امکانات جامعه در همه زمینه‌هاست.

در این میان بنظر می‌رسد بواسطه فقدان و ضعف آگاهی و وجود نگرش‌های منفی نسبت به پدیده معلولیت، عدم تشخیص بحران‌ها، کمبودها و ارائه راه‌حل‌های علمی و سیاست‌گذاری روشن در دهه‌های گذشته هنوز ارائه خدمات توانبخشی در جامعه بعنوان یک نیاز مبرم و اساسی مورد توجه قرار نگرفته است که آثار آن در جریان زندگی اجتماعی و بهداشت روانی فرد دارای معلولیت و خانواده وی و در نهایت تصویری ناموزون از یک جامعه ناسالم هویدا می‌گردد. این در حالی است که علیرغم تلاش و اقدامات مؤثر توانبخشی، گروهی از معلولین به لحاظ شرایط خاص، لزوماً نیازمند نگهداری در مراکز خاص می‌باشد و یا تحت حمایت برنامه‌های مستمری در خانواده تحت مراقبت قرار می‌گیرند.

مستحضرید که ارتقاء کیفیت خدمات بهداشتی درمانی، توسعه زندگی اجتماعی و اقتصادی باعث افزایش رقم مطلق معلولین در جوامع گردیده است این بدان علت است که معلولان بیشتری، با استفاده از خدمات تخصصی و پیشرفته‌تر امکان ادامه زندگی علیرغم داشتن معلولیت پیدا می‌کنند، این امر باعث آن شده است تا در حال حاضر با رقمی بیشتر از ۴ درصد از جمعیت کشور که به ناتوانی یا معلولیت شدید و متوسط دچار هستند، روبرو باشیم که در خوش‌بینانه‌ترین برآوردها می‌توان از بیش از ۲/۵ میلیون نفر جمعیت کشور نام برد. با این رویکرد که از لحاظ کمی، با روند رو به افزایش معلولین بویژه با توجه اتفاقاتی نظیر جنگ تحمیلی، مهاجرتها و پائین بودن اقدامات پیشگیری و ایمن‌سازی و... مواجه هستیم و از سوی دیگر و به لحاظ کیفی، بالا بودن هزینه خدمات توانبخشی و طولانی بودن روند بازتوانی معلولان و... را پیش‌رو داریم، قابل تأمل است که از ۴۸ درصد سهم بخش امور اجتماعی در بودجه کل کشور، سهم توانبخشی تنها به یک درصد بالغ می‌شود.

علیرغم کاستیهای اعتباری، نیروی انسانی متخصص و عدم همکاری سازمانهای مؤثر در ارتقاء زندگی معلولان، سازمان بهزیستی کشور توانسته است با رویکردی مشارکت جویانه و با محور قراردادن فرد معلول و خانواده‌اش قدمهای مؤثری در ارائه خدمات به آنان بردارد. (توجه حضرتعالی را به متن گزارش عملکرد پیوست معطوف می‌دارد).

در این میان اجرای آزمایشی برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه در ادغام برنامه توانبخشی در شبکه بهداشتی کشور که نتایج موفقیت آمیزی به همراه داشته است و با ادغام آن سالیانه تعداد بسیار فراوانی از معلولین روستائی از خدمات توانبخشی برخوردار خواهند شد، گسترش خدمات توانبخشی در بخش غیردولتی در حال حاضر از رقمی بالغ بر ۶۰۵ مرکز توانبخشی روزانه و شبانه روزی با ظرفیتی بیش از ۳۸ هزار نفر برخوردار گردیده است در حالیکه در سال ۷۲ تنها ۵ مرکز و با ظرفیتی کمتر از ۲۰۰۰ نفر در کشور وجود داشته است، تهیه و توزیع بیش از ۲۵۰ هزار قلم وسایل کمک توانبخشی بویژه، سمعک، صندلی چرخدار و... در سطح کشور که تأثیر عمده‌ای بر تأمین زندگی عادی برای معلولان داشته و حضور آنان را در جامعه تسهیل می‌نماید، ارائه خدمات توانبخشی پزشکی در بیش از ۵۱۵ واحد مختلف در سطح کشور، تأمین حدود ده هزار فرصتهای آموزش و اشتغال برای معلولان در کشور، تأمین بیمه درمان برای بیش از ۱۱۰ هزار نفر از معلولان، پرداخت کمک هزینه‌های موردی و نیز مستمری به دهها هزار خانواده دارای معلول، گوشه‌ای از خدمات ارائه شده به عزیزان معلول می‌باشد که عمدتاً توسط افرادی که عاشقانه در خدمت این دوستان هستند و نسبت به سایر کارکنان دولت از کمترین مزایا برخوردارند، انجام شده است.»

هر چند اقدامات فوق پیشرفت قابل ملاحظه‌ای را در ارائه خدمات حداقل در فاصله سالهای ۷۶ تاکنون نشان می‌دهد و تنها در بخش گسترش مراکز غیردولتی ۲۴۴ درصد رشد مراکز توانبخشی در این فاصله محقق شده است لیکن نباید از نظر دور داشت که با خدمات فوق تنها ۲۰ تا ۲۵ درصد جامعه نیازمند خدمات از برنامه‌های توانبخشی برخوردار شده‌اند و این امر از دغدغه‌های عمده سازمان بهزیستی است که همواره سعی داشته است تا سیاست‌گذاران جامعه را از این واقعیت مطلع نماید که اصولاً با امکانات موجود تنها قادر است به بخش محدودی از معلولین ارائه خدمات نماید.

در این مسیر آگاهسازی جامعه و محورنگرش منفی نسبت به افراد دارای معلولیت و همکاری رسانه‌ها بویژه صدا و سیما بسیار حیاتی است. از آنجائیکه معلولیت تنها یک بیماری نیست که با درمان خاتمه‌پذیرد و فرد دارای معلولیت تا پایان عمر معلولیت را به همراه دارد، نیازهای وی در این حال، همان نیازهای افراد عادی است، بنابراین همه سازمانها، وزارتخانه‌ها و نهادها مسئولیت ارائه خدمات به وی را بر عهده دارند. هدف نهایی توانبخشی تأمین زندگی عادی برای همه معلولان است و بنظر می‌رسد لازم است با تأکیدات مجدد، هر بخش وظیفه و سهم خود را در تأمین این زندگی ایفا نماید در این میان نقش وزارتخانه‌های مسکن، کشور، کار، اقتصاد و دارائی، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش، آموزش عالی، تعاون، فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی حساس‌تر از دیگران باشد.

امید است با تدوین آئین‌نامه‌های اجرائی برنامه سوم توسطه اجتماعی و اقتصادی و استفاده هر چه بیشتر از مشارکت مردم و مسئولان و بویژه افراد دارای معلولیت و خانواده‌های آنان، تلاش آغاز شده در سازمان بهزیستی کشور برای توسعه ارائه خدمات و برقراری فرصت‌های برابر در جهت تأمین زندگی عادی برای معلولان، از سرعت بیشتری برخوردار گردد.

دکتر محمد کمالی
معاون امور توانبخشی

تحلیلی مختصر از وضعیت توانبخشی افراد مبتلا به معلولیت در سطح کشور

مقدمه

تأثیر مستقیم و انکارناپذیر تحولات اجتماعی و اقتصادی و سیاسی بر جامعه هدف بخش توانبخشی موجب گردیده است که در خلال سالهای گذشته بر تعداد و حجم نیازهای افراد و گروههای تحت پوشش خدمات توانبخشی چه از نظر کمی و چه از نظر کیفی افزوده شود و این افزایش به گونه‌ای بوده است که در حال حاضر گروههای زیادی به علت محدودیت امکانات اعم از مالی، نیروی انسانی، وسایل توانبخشی و تجهیزات و غیره از خدمات ضروری توانبخشی محروم واقع شوند. در این میان پیشرفت های بدست آمده در بهبود ارائه خدمات بهداشتی درمانی و توانبخشی نه تنها باعث کاهش تعداد افراد معلول نبوده است، بلکه با بهبود این خدمات، تعداد بیشتری از افراد دارای معلولیت توانسته اند به زندگی خود ادامه دهند که نیازمندی بیشتری را در زمینه خدمات توانبخشی در تمام طول زندگی خود به همراه دارند.

تحولات جمعیتی، جابجایی جمعیت، رشد و ترکیب سنی جمعیت، جوانی جمعیت، افزایش یا کاهش برخی از گروههای سنی در ترکیب جمعیت موجب اثرگذاری بر جامعه نیازمند به خدمات توانبخشی خواهد شد در حال حاضر با جمعیت زیر ۱۹ سال که حدود ۵۰ درصد جمعیت کشورمان می‌باشند مواجه هستیم و در ۱۰ سال آتی با رشد سریع سالمندان که به حدود ۱/۵ تا ۲ برابر جمعیت سالمندان فعلی خواهد رسید و با توجه بالا بودن درجه معلولیت در بین آنان حدود ۵۶٪ (که جمعیت ۸۰ ساله به بالا) نیازمند به خدمات و وسایل توانبخشی بسیار می‌باشند روبرو خواهیم شد.

حجم جامعه معلولین

مرکز آمار ایران در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ برآورد تعداد معلولین را بر حسب خانوارهای دارای معلول محاسبه نموده است که بر این اساس تعداد ۴۷۹۰۳۱ خانواده (۳/۹ درصد کل خانواده‌های معمولی) دارای معلول بوده‌اند. این سرشماری بعلت عدم دسترسی به تعداد و مشخصات فردی و اجتماعی معلولین غیرقابل استفاده علمی بوده و کاربرد برنامه‌ریزی ندارد. سازمان بهداشت جهانی ۱۰ درصد جمعیت هر جامعه را افرادی که بنوعی دچار نقص، ناتوانی و معلولیت می‌باشند اعلام نموده است. (بیش از ۶ میلیون نفر) که از این تعداد ۴/۳۸ درصد دچار معلولیت بوده و نیازمند خدمات توانبخشی می‌باشند تحقیقات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی میزان معلولیت‌های ذهنی را ۱۲ در هزار، جسمی ۱۱ در هزار نابینائی ۷ در هزار و ناشنوایی را ۳ در هزار نشان

می‌دهد. سالمندان بالای ۶۰ سال ۶/۶ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. آمار معلولین شناسائی سازمان بهزیستی کشور در سال ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ به ترتیب ۳۱۰۳۷۳ نفر و ۳۵۵۱۱۵ نفر می‌باشند.

مسائل و مشکلات افراد مبتلا به معلولیت

محدودیت‌های ناشی از مشکلات جسمی و یا ذهنی، روانی افراد معلول موجب گردیده است که دسترسی آنان را به امکانات جامعه نسبت به افراد غیر معلول با معضلاتی مواجه سازد. نیازمندی به وسایل توانبخشی، آموزش، اشتغال، مسکن، تردد، بهداشت و درمان و تغذیه، تشکیل خانواده، اوقات فراغت و... از مشکلات عدیده آنان می‌باشد از طرفی وجود نگرش منفی و کمبود سطح آگاهی جامعه در پذیرش این افراد و هموارساختن راهها برای حضور آنان در جامعه بر افزایش مشکلات آنان دامن‌زده است، بطوریکه میزان بیکاری در میان آنها نسبت به افراد غیرمعلول مضاعف است. تأمین زندگی عادی برای معلولین نیازمند آن است که میزان دسترسی معلولین به انواع خدمات موجود در جامعه افزایش یابد و این امر تنها در ارائه پاره‌ای خدمات و مناسب‌سازی چند ساختمان عمومی و معبر و برخی پیاده‌روها خلاصه نمیشود.

نقش سازمان بهزیستی در ارائه خدمات توانبخشی به افراد دارای معلولیت

توجه اساسی به مسائل معلولین در بدو پیروزی انقلاب اسلامی، با تلاش و کوشش شهید بزرگوار فیاض بخش، منجر به تشکیل سازمان بهزیستی گردید که بعنوان یکی از اهداف مهم آن، فراهم آوردن امکانات پیشگیری و توانبخشی افراد دارای معلولیت ذکر گردیده است. در این مسیر در حوزه معاونت امور توانبخشی سازمان بهزیستی تلاش گردیده است تا خدمات توانبخشی متناسب با نیازهای افراد دارای معلولیت در اختیار آنان قرار گیرد که فعالیتهای متنوع و گسترده ای در این زمینه در طول سالها به انجام رسیده است که عمده آنها حول محورهای تعیین کننده زیر قرار داشته است:

۱- خدمات توانپزشکی و پیراپزشکی شامل فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتاردرمانی، بینایی‌سنجی، شنوایی‌سنجی، ارتوپدی فنی، ارائه وسایل توانبخشی.

۲- خدمات توانبخشی اجتماعی شامل مددکاری اجتماعی، مشاوره و راهنمایی، آموزشهای ویژه سوادآموزی و مهارتهای روزانه، آموزش کودک و خانواده نابینا و ناشنوا، مراقبت و نگهداری از معلولین در مراکز و در نهایت خدمات رفاهی و فرهنگی.

۳- خدمات توانبخشی حرفه‌ای مشتمل بر ارزشیابی و راهنمایی حرفه‌ای، آموزش حرفه‌ای، کاریابی و اشتغال.

۴- خدمات توانبخشی مبتنی بر جامعه (C.B.R) در این بخش هدف در دسترس قرار دادن خدمات سه‌گانه فوق به معلولین با توجه به اوضاع فرهنگی و اجتماعی منطقه با استفاده از افراد و امکانات جامعه‌ذیربط می‌باشد.

مهمترین راهبردها و اهداف از انجام برنامه‌های توانبخشی عبارتند از:

- ۱- آگاهسازی جامعه در مورد ناتوانی و معلولیت
- ۲- شناسائی و پرورش استعدادهاى معلولین
- ۳- تأمین زندگی عادی و مساوی‌سازی فرصتها برای معلولین
- ۴- تأمین وسایل کمک توانبخشی
- ۵- ارائه خدمات توانبخشی بموقع
- ۶- برقراری نظام اطلاعات و آمارجامع
- ۷- گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه
- ۸- بهره‌گیری از بستر جامعه برای حل مشکلات افراد دارای معلولیت
- ۹- پیشگیری از معلولیتها

سیمای امکانات

سازمان بهزیستی کشور در حوزه امور توانبخشی تا پایان شش ماه اول سال ۱۳۸۰ دارای امکاناتی به شرح زیر بوده است:

الف- ارائه خدمات توانبخشی پزشکی در ۵۱۵ واحد شامل:

- ۱۸۴ واحد فیزیوتراپی
- ۸۷ واحد کاردرمانی
- ۱۰۲ واحد گفتاردرمانی
- ۸۰ واحد شنوائی شناسی
- ۱۷ واحد ارتوپدی فنی
- ۴۵ واحد بینائی سنجی

ب- ارائه خدمات مراقبت و نگهداری از معلولین ذهنی از طریق ۵۲ واحد دولتی و ۱۷ واحد واگذار شده

ج- ارائه خدمات مراقبت و نگهداری از سالمندان از طریق ۱۵ واحد دولتی و ۱ واحد واگذار شده

د- ارائه خدمات توانبخشی روزانه به معلولین ذهنی از طریق ۸۴ واحد دولتی و ۹ واحد واگذار شده

ه- ارائه خدمات توانبخشی روزانه به نابینایان و ناشنویان از طریق ۳۶ واحد دولتی

و- ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه‌ای به معلولین از طریق ۹۴ واحد دولتی و مراکز واگذار شده
 ز- ارائه خدمات توانبخشی روزانه و شبانه‌روزی به معلولین ذهنی از طریق ۶۰۵ مراکز غیردولتی
 ح- ارائه خدمات اجتماعی و فرهنگی از طریق ۱۴۹ انجمن و تشکل معلولین که با کمک دفتر مراکز
 غیردولتی توانبخشی تأسیس گردیده‌اند:

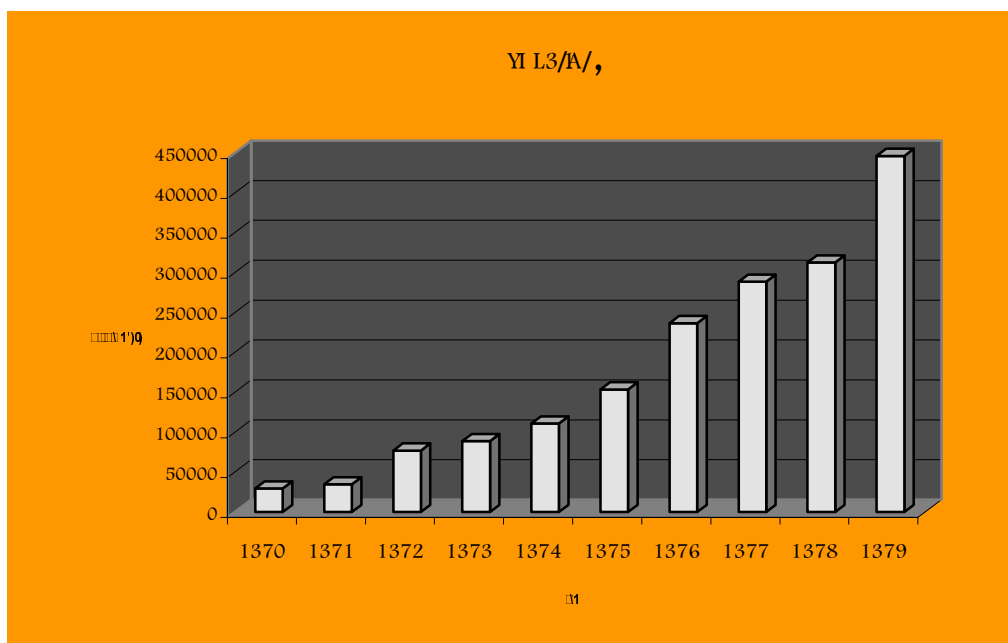
- معلولین جسمی حرکتی
- انجمن‌های حمایت از کم توانان ذهنی
- انجمن‌های نابینایان
- کانون و انجمن‌های ناشنوایان
- انجمن‌های حمایت از سالمندان
- انجمن‌های ضایعات نخاعی

ط - بودجه مصوب سال ۷۸ و سال ۷۹ و سال ۸۰ و بودجه پیشنهادی سال ۸۱ تمامی ارقام به هزار ریال میباشد

درصد رشد	مصوب ۷۹	مصوب ۷۸	شرح برنامه	ردیف
۲۸	۳/۰۶۱/۰۰۰	۲/۴۰۰/۰۰۰	برنامه توانبخشی	۱۳۱۵۰۰
۱۷	۲۹/۱۶۰/۰۰۰	۲۵/۰۰۰/۰۰۰	تامین وسایل	۱۳۱۵۰۸
۴۲		۴۸/۰۰۰/۰۰۰	مراکز غیر دولتی	۱۳۱۵۱۰
۴۰	۱۴/۰۰۰/۰۰۰	۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰	اشتغال	-
-			مراکز غیر دولتی	۱۳۱۵۱۴
-		-	مراکز امنائی	۱۳۱۷۰۰
۲۲	۲۷۷/۶۶۹/۰۰۰		توانبخشی استانها	-

در صد رشد	مصوب ۱۳۸۱	مصوب ۱۳۸۰		
%۶۶۷	۴۷۶/۶۶۵/۰۰۰	۶۲/۱۱۱/۰۰۰	سازمان بهزیستی کشور (ستاد مرکزی)	ردیف ۱۳۱۵۰۰
%۱۵۰	۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۹/۱۶۰/۰۰۰	کمک به تامین و واگذاری وسائل کمک توانبخشی	ردیف ۱۳۱۵۰۸
%۳۱۰	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۹۵/۰۰۰/۰۰۰	کمک به هزینه نگهداری مراکز نگهداری و شبانه روزی	ردیف ۱۳۱۵۱۰
%۳۴۱	۴۰/۰۰۰/۰۰۰	۳۴/۰۰۰/۰۰۰	کمک به تامین اشتغال معلولان و آسیب دیدگان اجتماعی (وجوه اداره شده)	ردیف ۱۳۱۵۱۱
%۱۶۳	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ (توانبخشی) ۶۰/۰۰۰/۰۰۰	۵۷/۰۰۰/۰۰۰ (توانبخشی) ۳۰/۰۰۰/۰۰۰	کمک به ایجاد، توسعه و تجهیز مراکز پیشگیری و توانبخشی و حمایتی غیر دولتی (وجوه اداره شده)	ردیف ۱۳۱۵۱۴
%۳۵۰	۶۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	کمک به امر ساماندهی و توانبخشی بیماران روانی مزمن در خانواده و مراکز غیر دولتی	ردیف ۱۳۱۵۱۵
%۷۰۷	۷۰/۶۰۰/۰۰۰ (توانبخشی) ۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۳۰/۰۰۰/۰۰۰ (توانبخشی) ۵۰۰/۰۰۰	کمک به معاش و مستمری خانواده های منتقله به مؤسسات غیر دولتی (خیریه، هیات امنائی، و تشکلهای مردمی)	ردیف ۱۳۱۵۱۷
	(توانبخشی) ۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۶۰/۰۰۰/۰۰۰	کمک به توسعه مراکز غیر دولتی	ردیف ۱۳۱۷۰۰
	۳/۰۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰	حق بیمه سهم کارفرمای معلولین شاغل (طرح یارانه اشتغال معلولین)	برنامه ۳۰۴۰۲
%۴۰۰	افزایش %۵۰	—	بیمه معلولین	ردیف ۱۳۱۵۱۳

خدمات ارائه شده به افراد دارای معلولیت

علاوه بر خدمات توانبخشی پزشکی، (فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتاردرمانی، بینائی سنجی، شنوایی شناسی و ارتوپدی فنی) مشاوره و مددکاری رایج در مراکز که به روز برای معلولین انجام گرفته است. تعداد ۴۶۸۴۴۷ مورد خدمت یا پرداخت هزینه، بابت خدمات به ۲۸۷۶۷۵ نفر در سال ۱۳۷۸ بشرح ذیل به افراد معلول ارائه گردیده است.

الف - ارائه وسایل کمک توانبخشی به ۲۶۹۳۱ نفر

- لازم به توضیح است که در توانبخشی معمولاً هر نفر معلول از یک یا چند خدمت استفاده می‌نماید و ارائه وسایل توانبخشی نیز با توجه به طول عمر وسیله و نیاز مستمر فرد معلول در طول عمر خود به وسیله مورد نیاز ممکن است چندین بار ارائه وسیله تکرار گردد. (این امر در مورد سمک هر سه سال و صندلی چرخدار هر ۵ سال است)

توزیع سراسری وسایل کمک توانبخشی از سال ۱۳۷۳ تا سال ۱۳۸۰/۶

۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	۱۳۷۵	۱۳۷۴	۱۳۷۳	وسایل کمک توانبخشی	ردیف
۳۰۶۷	۵۸۲۱	۸۰۱	۷۳	۱۶۵۴	۲۵۷۷	انواع ویلچر	۱
۱۶۴۰۰ ۳۴۲۵ ۱۹۸۲۵	۱۵۵۹۶ ۷۸۶۴ ۲۳۴۶۰	۲۷۱۴ ۲۰۸۱ ۴۷۹۵	۳۷۵۷ ۴۳۰ ۴۱۸۷	۲۴۵۴ ۳۳۲۱ ۵۶۷۵	۱۵۲۵۳ ۲۲۵۰ ۱۷۵۰۳	انواع سمعک پشت گوشی انواع سمعک جیبی جمع کل سمعک ها	۲
۱۷۶۹۸ ۸۸۰۲	۷۵۶۱ ۳۳۱۵	۹۱۷ ۳۳۰	۳۹۰۸ ۸۳۲	۱۰۰ ۰	۳۱۷۱۲ ۶۴۰۹	انواع سیم سمعک انواع رسیور	۳
۹۰۰۱۸۸ ۰	۱۴۹۴۰۳۶ ۷۵۰۱۴	۴۲۶۰۰۶ ۱۲۰۱۱۰	۱۳۱۰۰۴ ۲۳۱۰۰۰	۱۶۲۵۳۹۴ ۱۶۹۷۱۳۱	۵۴۴۳۱۲ ۵۶۵۱۵۲	باتری سمعک ۶۷۵ باتری سمعک R ۱۳	۴
۶۵ سری	۵۸ سری	-	-	-	-	وسایل تربیت شنیداری	۵
۱۳۳۸۶۰ ۹۵۶۶۰ ۷۲۲۰	۲۲۸۹۰۰ ۱۶۹۴۷۰ ۶۷۳۷	۱۰۳۶۷ ۲۰۰۰ ۰	۱۰۱۹۳ ۱۰۰ ۰	۵۵۰۰ ۵۱۰۰ ۰	۱۰۶۰۰ ۱۵۰۰۰ ۳۰۰	کیسه ادرار کاندوم شیت سوند فولی	۶
۴۱۱	۴۴۷۱	۲۱۸۸	۶۴	۴۴۰	۱۶۷۴	انواع عصا (جفت)	۷
۵۵	۳۲۷۶	۱۰۰۱	۴۰	۶۸۳	۱۰۴۰	عصای نابینایان	۸
۴۴	۶۵	۷	۸	۴۸	-	بهدید	۹
۶۰	-	-	-	-	-	رایانه بریل گویا و نرم افزارهای مربوطه	۱۰
-	-	-	-	-	-	ماشین نایب نابینایان (پرکینز)	۱۱
۱۱۳۷	۱۳	۰	۱	۵۶	۴۸	رادیو ضبط ویژه نابینایان	۱۲
۲۵۶۶۵۸	۸۳۵۶۲	۶۳۳۶۰	۲۵	۰	۹۱۵۰	نوار کاست یکساعته نابینایان	۱۳

لیست توزیع وسایل کمک توانبخشی در سال ۷۹

ردیف	شرح کالا	تعداد توزیع شده
۱	رایانه گویا	۴۱ دستگاه
۲	ماشین نایپ پرکینز	۸۸ دستگاه
۳	دستگاه بهدید مدل ۳/۲۵	۴۵ دستگاه
۴	عصای تاشو	۴۰۰ عدد
۵	نوار کاست	۱۰۰۰۰۰
۶	ویلچر به زی	۹۰۰۰
۷	ویلچر خردسال	۳۷۲۵
۸	تشک موج ایرانی	۳۳۷
۹	تشک موج خارجی	۴۸۰
۱۰	تشکچه ویلچر	۴۶۰
۱۱	دستگاه کشش	۲۵
۱۲	انواع کاندوم شیت	۱۰۹۵۰۰
۱۳	کیسه ادار	۱۵۰۲۵۰
۱۴	گاز استریل	۴۰۰۰۰۰
۱۵	چسب ضد حساسیت	۴۰۰۰
۱۶	سوند فولی	۱۸۶۱۰
۱۷	سوند نلاتون	۲۷۰
۱۸	بتادین	۸۴۰۰
۱۹	ژل لوبیر کانت	۸۰۴۰
۲۰	انواع دستکش	۱۱۱۰۰
۲۱	گاز طبی	۱۳۸۲ کیلو
۲۲	کاتر سوزن	۵۰
۲۳	فشار سنج	۶
۲۴	گوشی طبی	۱۲
۲۵	پیک فلومتر	۵
۲۶	آفتالموسکوپ	۵
۲۷	ریتینوسکوپ	۵
۲۸	تریل فریم خردسال	۲

لیست توزیع وسایل کمک توانبخشی در سال ۷۹

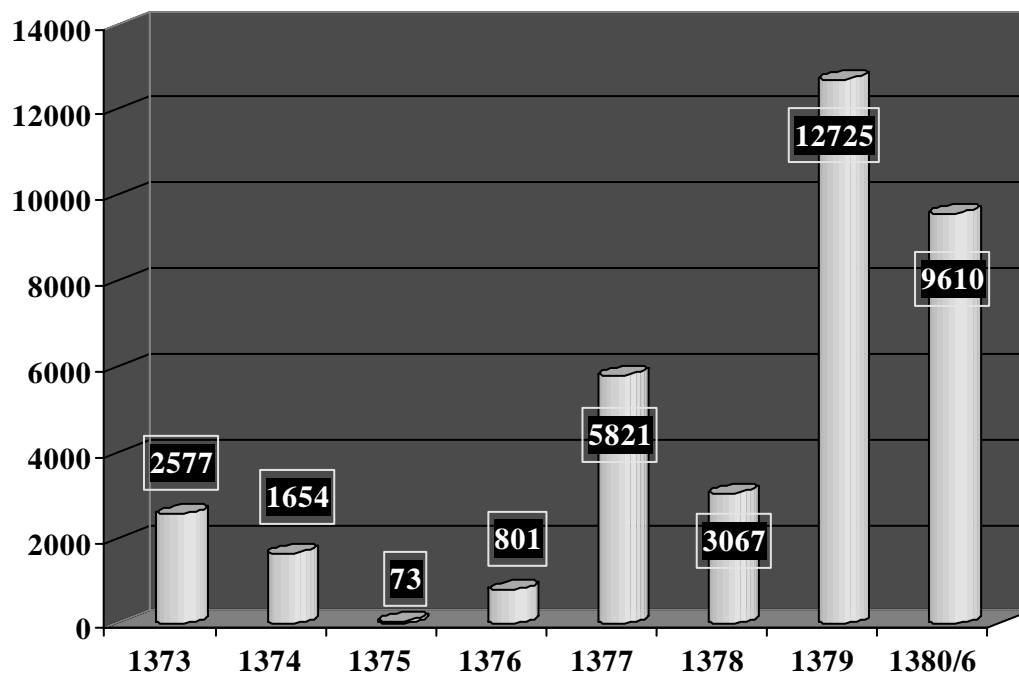
ردیف	شرح کالا	تعداد توزیع شده
۲۹	تویل فریم بزرگسال	۱۰
۳۰	جعبه عینک	۲۳
۳۱	چارت دید	۷
۳۲	کراس سیلندر ۰/۲۵	۷
۳۳	کراس سیلندر ۰/۵۰	۸
۳۴	پریم بار	۱
۳۵	لنزومتر	۷
۳۶	وسایل کمک آموزشی کاردرمانی	۱۶ حکم
۳۷	وسایل تربیت شنیداری	۱۲ حکم
۳۸	اقلام ارتویدی فنی	۵۱ حکم
۳۹	میز پینگ پنگ	۲۰ دستگاه
۴۰	میز شודان	۲۰ دستگاه
۴۱	راکت شودان	۴۰ عدد
۴۲	سمعک مدل AM260AGS	۱۶۰۰ عدد
۴۳	سمعک مدل AM260XP	۲۸۵۰ عدد
۴۴	سمعک زیمنس مدل ۲۵۴	۴۹۶ عدد
۴۵	سمعک زیمنس مدل ۲۵۲	۱۰۰ عدد
۴۶	سمعک زیمنس مدل ۶۸۴	۵۲۴۲ عدد
۴۷	باطری ۶۷۵	۷۶۹۰۴ عدد
۴۸	لوح ریاضی با صفحه و مهره	۲۰۰ عدد
۴۹	لوح ده خط	۱۵۶ عدد
۵۰	حکم لوح حساب	۴۰۰ عدد
۵۱	کاغذ بریل	۱۶۰۰۰ برگ
۵۲	ساعت گویا	۲۸ عدد
۵۳	واکمن	۴۰ عدد
۵۴	خمیر قالب گیری	۱۰۷ بسته

لیست توزیع وسایل کمک توانبخشی در سال ۸۰

ردیف	شرح کالا	تعداد توزیع شده
۱	ویلچر خردسال	۱۰۰ دستگاه
۲	ویلچر	۲۴۵۰ دستگاه
۳	عصای زیر بغل	۲۵۰ جفت
۴	عصای مچی	۴۰۰ جفت
۵	تشک موج ایرانی	۷۳۵ عدد
۶	ویلچر بزرگسال	۷۰۰۰ دستگاه
۷	ویلچر ورزشی	۶۰ دستگاه
۸	سمعک مدل AM260XP	۳۶۰۰ عدد
۹	سمعک مدل AM260AGC	۱۲۳۰ عدد
۱۰	سمعک مدل ۲۵۴	۲۹۳۹ عدد
۱۱	سمعک مدل ۲۵۲	۹۲۴ عدد
۱۲	سمعک مدل ۶۸۴	۶۲۴۱ عدد
۱۳	انواع رسیور	۱۶۰۰۰ عدد
۱۴	سیم سه پین دوشاخه	۳۰۰۰
۱۵	سیم سه پین تک شاخه	۱۰۰۰
۱۶	کتاب توانبخشی و سیتولار	۳۰۰۰ جلد
۱۷	کتاب ضایعات نخاعی	۳۰۰۰ جلد
۱۸	باتری سمعک ری اوک مدل ۶۷۵	۷۷۸۸۰۰
۱۹	باتری سمعک مدل ری اوک R13	۵۲۲۰۰۰
۲۰	باتری وارنا مدل V13	۲۲۵۱۰۰
۲۱	شارژر باتری V40	۳۱۳۵
۲۲	زانویی قالب سمعک	۴۹۰۰۰
۲۳	باتری قابل شارژ	۱۵۳۵۵ عدد چهارتایی
۲۴	بتادین	۶۰۰ قوطی
۲۵	انواع کاندوم شیت	۶۸۹۰۰
۲۶	باتری مدل V675	۱۵۵۶۰۰
۲۷	سوند نلاتون	۴۵۹۸۰

ردیف	شرح کالا	تعداد توزیع شده
۲۸	ضبط صوت دولبه	۸۲۲
۲۹	ضبط صوت چهارلبه	۲۷۹
۳۰	هدفون سونی	۱۱۰۱
۳۱	نوارکاست	۱۴۵۸۰
۳۲	دستگاه بهدید	۴۰
۳۳	دستگاه برجسته نگار	۱۱
۳۴	رایانه بریل گویا	۵۰
۳۵	لوازم ارتوپدی فنی	۸۵
۳۶	دستگاه تصفیه هوا (هوانیک)	۱۹۰

آمار ویلچرهای توزیع شده تا پایان شهریور ۱۳۸۰

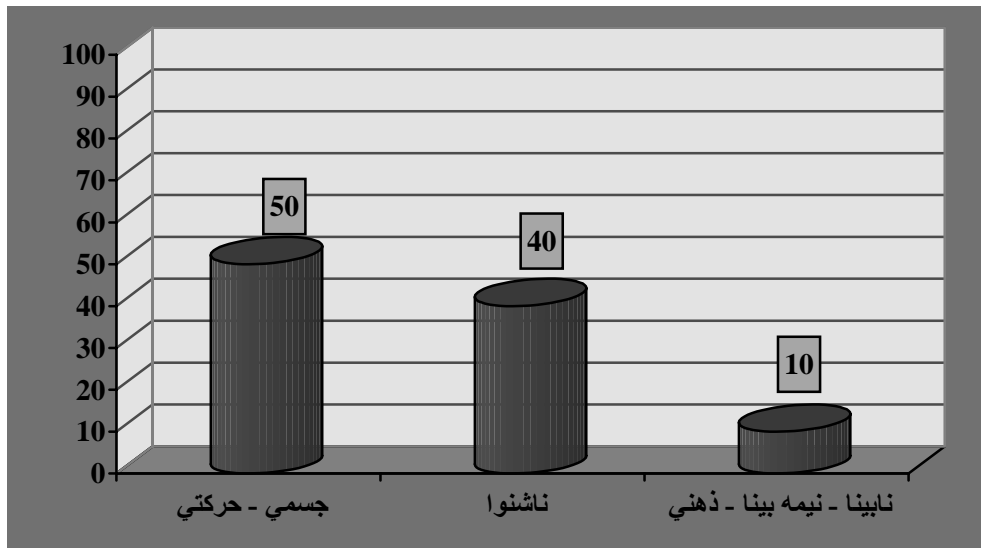
ب - آموزش

- آموزشهای روزانه ویژه نابینایان، ناشنوایان و عقب ماندگان ذهنی در بخش دولتی ۱۰۰۰۰ نفر در ماه
- آموزشهای روزانه بویژه عقب ماندگان ذهنی در بخش غیردولتی ۱۶۵۰۲ نفر در ماه که بابت ۱۱۱۰۷ نفر یارانه پرداخت میشود
- آموزش فنی حرفه‌ای معلولین در بخش دولتی و غیردولتی به ۶۴۸۴ نفر
- پرداخت کمک هزینه تحصیلی به ۲۷۴۷۸ نفر، وسایل کمک آموزشی ۱۷۰۲ نفر و ایاب و ذهاب ۴۵۵۶ نفر
- پرداخت شهریه تحصیلی دانشجویان معلول ۱۴۸۲ نفر

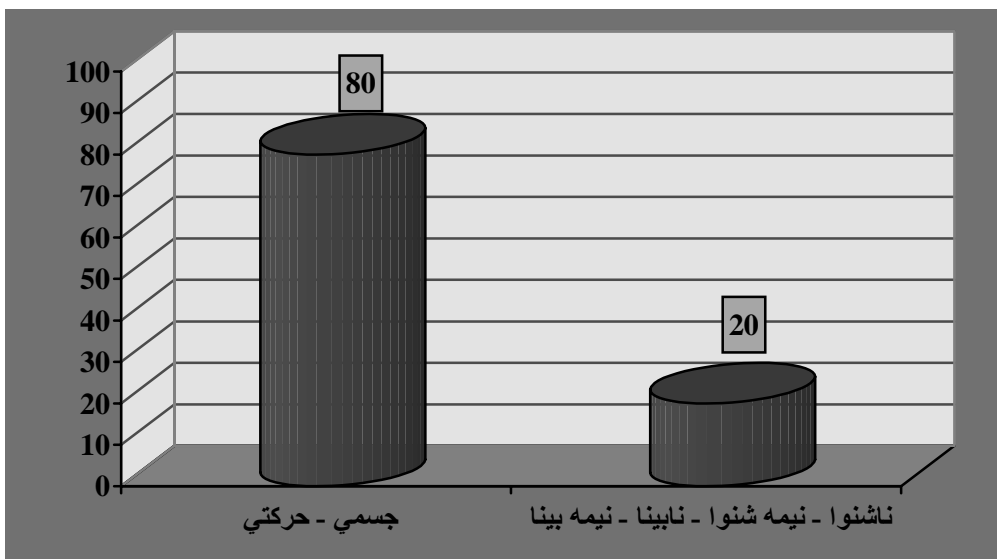
ج - اشتغال

- تعداد معلولین اشتغال یافته از طریق کاریابی، استخدام، تشکیل تعاونی پرداخت سرمایه‌کار، کمک بلاعوض، خوداشتغالی و وام تبصره ۳ تعداد ۱۰۳۹ نفر و تعداد ۱۰۷۷ نفر از محل تبصره ۱۱ با اعتباری معادل ۲۰ میلیارد ریال بوده است.
- ارائه خدمات اشتغال به معلولین از طریق تأمین ۷۲ شرکت تعاونی معلولین یاوران در سال ۱۳۷۸ (توضیح آنکه تعداد ۱۱۷ تعاونی نیز در شرف تأسیس و یا راه اندازی می‌باشد).

- ۳ شرکت تعاونی نابینایان
- ۹ شرکت تعاونی ناشنوایان
- ۴۳ شرکت تعاونی جسمی حرکتی‌ها
- ۴ شرکت تعاونی کم توانان ذهنی
- ۱۳ شرکت تعاونی مختلط

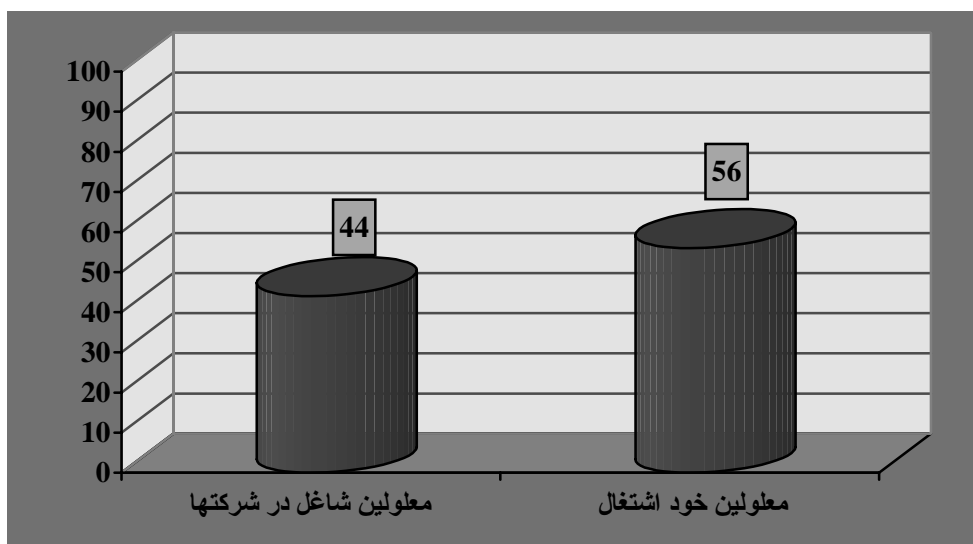

وضعیت معلولين اشتغال يافته در شرکتهای در سال ۱۳۷۸ (بر اساس واحد در صد)

وضعیت معلولين اشتغال يافته بصورت خود اشتغالی در سال ۱۳۷۸ (بر اساس واحد در صد)

عملکرد ردیف ۱۳۱۵۱۱ بودجه ۱۳۷۸ برای اشتغال مغولین (بر اساس واحد در صد)

د- بهداشت و درمان

- تأمین بیمه درمانی ۱۱۳۶۰۰ نفر
- پرداخت هزینه درمان ۱۳۱۱۸ نفر
- تأمین لوزام بهداشتی ۸۶۱۳ نفر

ه- تعمیر و مناسب سازی و کمک به خرید مسکن مغولین متناسب با معلولیت ایشان ۴۴۷۲ نفر و انجام اقدامات بین بخشی در رابطه با مناسب سازی محیط شهری

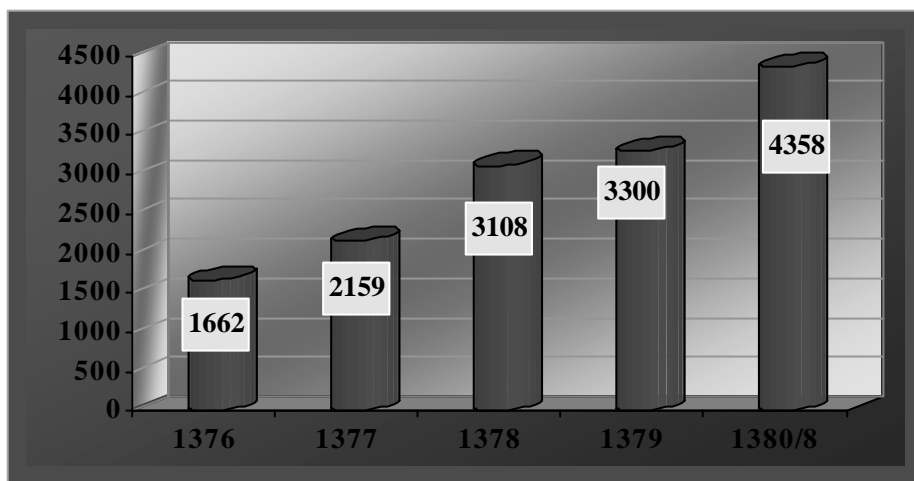
و- پرداخت هزینه معاش به ۲۴۲۲۷ نفر

ز-

ط- مراقبت و نگهداری مغولین

- تعداد ۸۴۹۲ نفر معلول و سالمند در مراکز دولتی
- تعداد ۱۵۱۵۷۹ نفر ماه هزینه نگهداری در منزل دریافت می‌دارند بطور کلی حمایت‌های بهزیستی (دولت) از طریق پرداخت‌های یارانه به مؤسسات غیردولتی بابت آموزش و نگهداری معلولان از سال ۷۴ تا پایان ۶ ماهه اول سال ۱۳۷۹ می‌باشد.

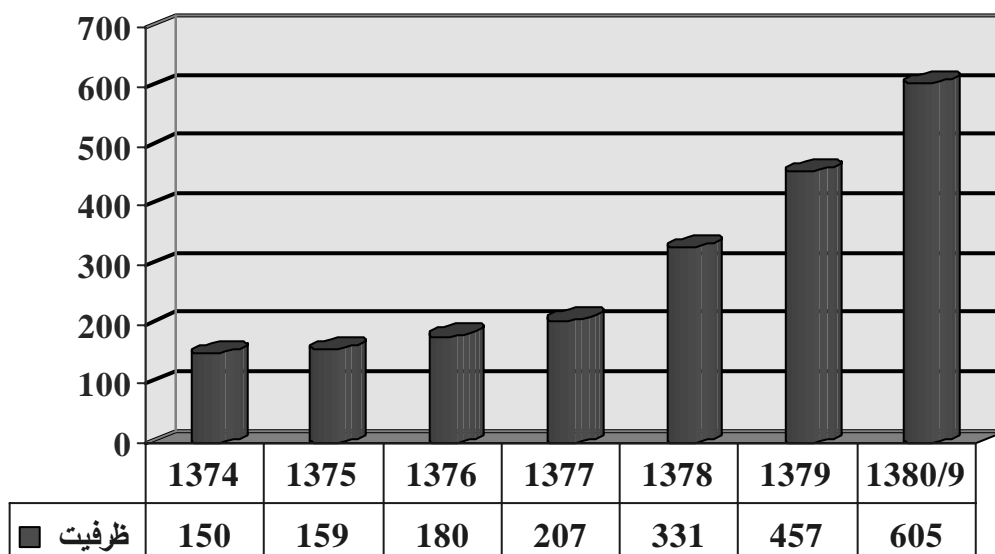
آمار مغولین ضایعه نخاعی شناسائی شده

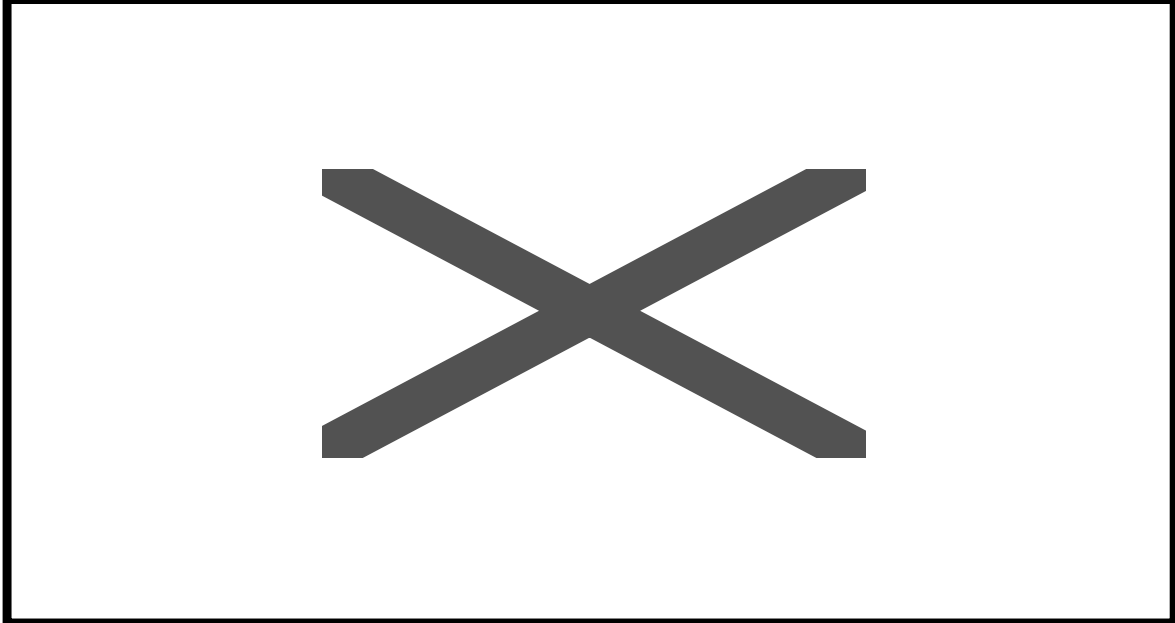
آمار و اطلاعات حمایت از مراکز و مؤسسات غیردولتی مشمول دریافت کمک یارانه ای از سال ۷۴ تا پایان شش ماهه اول سال ۱۳۸۰

سال	تعداد مراکز	ظرفیت کل نفر	تعداد تحت پوشش یارانه ای	مبلغ یارانه ای به هزار ریال	تعداد انجمنهای توانبخشی	پرداخت به انجمنها و مؤسسات به هزار ریال
۱۳۷۴	۱۵۰	۱۱۴۲۰	۵۱۳۹	۳/۶۲۰/۰۰۰/	-	۳۴۰/۰۰۰/
۱۳۷۵	۱۵۹	۱۲۰۴۲	۵۱۹۸	۴/۷۳۰/۰۰۰/	-	۶۷۰/۰۰۰/
۱۳۷۶	۱۸۰	۱۳۶۳۳	۹۰۱۶	۱۰/۴۸۰/۰۰۰/	-	۱۲۰/۰۰۰/
۱۳۷۷	۲۰۷	۱۴۸۷۶	۱۰۳۶۴	۱۹/۰۶۳/۰۰۰/	۷۰	۱/۲۵۷/۰۰۰/
۱۳۷۸	۳۳۱	۲۲۷۷۹	۱۵۸۸۴	۴۸/۰۰۰/۰۰۰/	۹۰	۱/۶۵۰/۰۰۰/
۱۳۷۹	۴۵۷	۳۰۲۱۶	۲۱۳۹۰	۶۸/۰۰۰/۰۰۰/	۱۴۲	۴/۳۶۰/۰۰۰/
۱۳۸۰/۶	۶۰۵	۳۸۵۲۳	۲۷۶۴۵	۵۷/۰۰۰/۰۰۰/	۱۴۹	—

تعداد مراکز غیر دولتی

ظرفیت مراکز غیر دولتی

تعداد بارانها، تحت پوشش مراکز غیر دولتی

ی - خدمات توانبخشی مبتنی بر جامعه

- خدمات توانبخشی مبتنی بر جامعه از مهمترین استراتژیها در برنامه توانبخشی می‌باشد و از طریق شبکه بهداشتی درمانی کشور با استفاده از مشارکت افراد محلی در روستاها مانند پزشک، کاردان، بهورز، معلم، آموزشیار، فعالین بهزیستی و جهادسازندگی و منطقه، پس از آموزشهای لازم فعالیت خود را از سال ۱۳۷۵ از ۶ شهر در ۶ استان آغاز نموده است.
- از سال ۱۳۷۶ این فعالیت به ۲۱ شهرستان از ۱۴ استان تعمیم گردیده و در سال ۱۳۷۹ فعالیت حاصله منتج به شناسائی ۲۴۰۸۶ نفر معلول گردیده که از این تعداد ۲۹۲۷۲ مورد (۴/۴۴ درصد) خدمات توانبخشی پزشکی، اجتماعی و حرفه‌ای با هزینه‌ای سرانه معادل ۱۲۵۰۰۰ ریال دریافت نموده‌اند.

مسائل و مشکلات

الف- مسائل درون سازمانی

- ۱- کمبود اعتبارات در پاسخگویی به حجم عظیم متقاضیان معلول (بعنوان مثال با وجود بیش از یکصد هزار نفر نیازمند به سمک در سال ۷۸ حدود ۲۰۰۰۰ سمک توزیع شده است.)
- ۲- کمبود نیروی انسانی متخصص بویژه در نقاط محروم و نیازمند کشور
- ۳- مواجهه با متقاضیانی که معمولاً از اقبال محروم، بی‌بضاعت و آسیب‌پذیر می‌باشند.
- ۴- نارسائی در سیستم تولید، انتقال و جمع‌آوری اطلاعات و عدم دسترسی به آمار و اطلاعات معلولین در سطح کشور
- ۵- کمبود امکانات رفاهی برای کارکنان موجود با توجه به سختی کار
- ۶- فقدان نظام عرضه خدمات بهزیستی متناسب با ویژگیهای طبیعی، جغرافیائی، اقتصادی و اجتماعی جامعه.
- ۷- کمبود پژوهشهای کاربردی و عدم امکان مقایسه با شاخصهای جهانی.
- ۸- ناکافی بودن روشهای مؤثر برای ایجاد فرصتهای شغلی.
- ۹- کمبود امکانات کافی و ایجاد ارتباطات بین‌المللی و استفاده از تکنولوژی مناسب در اجرای برنامه‌ها.

ب - مسائل برون سازمانی و بنیادی

- ۱- ضعف آگاهی جامعه نسبت به معلولیتها و معلولین و در برخی موارد وجود نگرش منفی به پدیده ناتوانی و معلولیت.
- ۲- وجود فعالیتهای موازی‌کننده و تعدد مراکز تصمیم‌گیری در بین ارگانها و نهادها و عدم وجود یک سیستم هماهنگ در بین آنها.

- ۳- ضعف احساس مسئولیت ارگانها و نهادها در قبال نیازهای معلولین و وجود یک باور، مبنی بر اینکه بهزیستی پاسخگوی کلیه مسائل معلولین می‌باشد.
- ۴- عدم همکاری بین بخشی
- ۵- کمبود اعتبارات تخصیصی و سقف سرانه معیشتی برای معلولین شدید و نیازمند که گاهی منجر به تکدی‌گری و ناهنجاریهای اجتماعی می‌انجامد.
- ۶- کمبود مجوز استخدامی و خروج کارکنان مجرب و متخصص بعلت نوع و طبیعت دشوارکاری.
- ۷- نارسائی نظام آماری کشور در مورد حجم جامعه نیازمند و عدم همکاریهای لازم با بهزیستی در تأمین نیازها.
- ۸- مشکلات اقتصادی و بالا بودن سطح بیکاری در بین افراد جامعه.
- ۹- کمبود قوانین و مقررات در حمایت از معلولین و ایجاد تساوی فرصتها برای آنان.
- ۱۰- ضعف تشکلهای معلولین و پائین بودن سطح کارایی و بازدهی این تشکلهای در استفاده از امکانات بالقوه جامعه.
- ۱۱- کمبود امکانات مالی و ساختمانی جهت تقویت بخش غیردولتی در تأسیس مراکز توانبخشی.
- ۱۲- ضعف در اجرای قانون الزام بکارگماری معلولین بمیزان ۳% در مؤسسات دولتی

مقدورات و نقاط قوت

- ۱- تأسیس سازمان بهزیستی کشور و ادغام مجموعه‌ای از سازمانهای خدماتی و رفاهی و مالا دسترسی به میزان قابل ملاحظه‌ای از فضاها، نیروی انسانی و تجهیزات جهت توزیع خدمات.
- ۲- تشکیل دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی در آموزش نیروی انسانی.
- ۳- افزایش جذب بخش خصوصی و غیردولتی در مشارکت و تأسیس مراکز توانبخشی. (توضیح آنکه با تأسیس ۴۰۵ مرکز غیردولتی ۳۱۲ مرکز حقیقی و ۹۳ مرکز حقوقی تا پایان سال ۱۳۷۸ تعداد ۲۷۳۴۰ نفر معلول تحت پوشش خدمات روزانه و شبانه‌روزی قرار گرفته و در مجموع این فعالیتها از سال ۱۳۷۶ نسبت به سال قبل بطور متوسط ۲۴۴ درصد رشد داشته است.)
- ۴- ایجاد ردیفهای اعتباری ۱۳۱۵۱۰ جهت پرداخت یارانه به مراکز غیردولتی بابت ارائه خدمات توانبخشی، که هزینه سرانه توانبخشی را به نصف تقلیل داده است. ۱۳۱۵۱۱ جمایت از اشتغال معلولین ۱۳۱۵۱۴ وام حمایت در تأسیس مراکز غیردولتی واقدامات مقدماتی در پرداخت حق بیمه سهم کارفرمای معلولین که در مجموع از سال ۱۳۷۶ بنیان نهاده است.
- ۵- تصویب قوانین زیر در برنامه پنجساله سوم توسعه
- تمرکز خدمات توانبخشی در سازمان بهزیستی کشور (تبصره ۱ ماده ۴۳)

- تدوین برنامه ملی سالمندان (بند ۵ ماده ۱۹۲)
- ساماندهی بیماران روانی (بند ۵ ماده ۱۹۲)
- مناسب‌سازی اماکن عمومی (خصوصی و دولتی) جهت استفاده معلولین (بند ۳ ماده ۱۹۳)
- اصلاح تبصره ۱۰ ماده واحده قانون تشکیل سازمان بهزیستی کشور در حمایت از اشتغال معلولین

۶- موفقیت در اجرای برنامه آزمایشی توانبخشی مبتنی بر جامعه

۷- برقراری توافقنامه‌ها فی‌مابین سازمان بهزیستی با وزارت بازرگانی و مجامع امور تولیدی و توزیعی صنفی، وزارت تعاون، سازمان صنایع دستی و همچنین مقدمات تصویب توافقنامه با سازمان آموزش کودکان استثنائی و وزارت جهاد سازندگی در جهت حمایت از اشتغال معلولین.

نتیجه مراتب ذکر شده

باید اذعان داشت که به واسطه بالا بودن سطح هزینه‌ها و گرانی خدمات توانبخشی و کمبود اعتبارات تخصیصی در این زمینه و همچنین ضعف همکاری ارگانها و نهادها در کمک به حل مشکلات معلولین از این سازمان نتوانسته و نمی‌تواند پاسخگوی کلیه نیازهای بحق آنان باشد. میزان پاسخگویی بخش توانبخشی سازمان بهزیستی نسبت به حجم جامعه معلولین را می‌توان به سه شکل زیر مطرح نمود.

۱- حدود ۱۱ درصد طبق برآورد سازمان بهداشت جهانی بر مبنی ۳۸/۴ درصد می‌باشد که این بند مورد تأیید صاحب‌نظران امرتوانبخشی می‌باشد.

۲- حدود ۶۰ درصد طبق سرشماری ۱۳۷۵ با فرض آنکه در هر خانوار معلول‌دار یک نفر معلول وجود داشته باشد که چنین نیست.

۳- ۸۸ درصد با توجه به معلولین شناسائی شده و مراجعه کننده (۳۲۷۶۳۸ نفر) و معلولین خدمت گرفته (۲۸۷۶۷۵ نفر) در سال ۷۸

برنامه‌های مهم بخش توانبخشی در برنامه سوم توسعه

- ۱- ادامه طرح آگاهسازی و تلاش برای تغییر نگرش جامعه نسبت به معلولین
- ۲- انجام طرح معلول محوری و رسیدگی جدی به نیازهای آنان
- ۳- تقویت تشکلهای معلولان و جلب حداکثر مشارکت آنان در انجام برنامه‌ها
- ۴- گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه و ادغام آن در شبکه‌های بهداشتی و درمانی
- ۵- واگذاری و گسترش خدمات توانبخشی در بخش غیردولتی
- ۶- گسترش استفاده از خدمات و امکانات داوطلبانه مردم
- ۷- تلاش برای تشکیل شورای هماهنگی امور معلولان
- ۸- تدوین لوایح پیشنهادی و تلاش در جهت اجرای مصوبات قانونی مربوط به معلولین بویژه برنامه سوم توسعه
- ۹- تدوین شاخصهای ناتوانی و معلولیت
- ۱۰- ایجاد نظام جامع جمع آوری طبقه‌بندی و ارائه اطلاعات
- ۱۱- استفاده از بستر جامعه برای تأمین فرصتهای شغلی
- ۱۲- بهبود تأمین و توزیع وسایل توانبخشی
- ۱۳- انجام مطالعات کاربردی و پژوهشی برای بهینه سازی نحوه ارائه خدمات
- ۱۴- همکاری با سازمانهای بین‌المللی
- ۱۵- انجام طرحهای:
- تربیت شنیداری - ضایعات نخاعی - آفازی - فلج مغزی - مهارتهای زندگی به معلولین

درخواستها

- ۱- تشکیل شورای عالی رفاه اجتماعی و مالا شورای عالی معلولین بعنوان زیر مجموعه آن
- ۲- اجرای مصوبات قانونی مربوط به معلولین و سالمندان، توانبخشی و مناسب‌سازی اماکن عمومی برنامه سوم توسعه
- ۳- نظارت کامل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بر قانون الزام بکارگماری معلولین بمیزان ۳ درصد در بخش‌های دولتی
- ۴- افزایش اعتبارات توانبخشی جهت تأمین وسایل کمک توانبخشی مورد نیاز و حمایت‌های لازم از معلولان

- ۵- افزایش اعتبارات وام تبصره ۱۱ و یارانه‌ها در زمینه‌های حمایت از اشتغال معلولین و پرداخت حق بیمه سهم کارفرما، آموزش و مراقبت و نگهداری معلولان، کمک به انجمنها و تشکلهای معلولین، ایجاد تسهیلات مالی در تقویت بخش غیردولتی
- ۶- پوشش تأمین اجتماعی و پرداخت حق معیشت زندگی به معلولان با اولویت نابینایان و معلولان شدید بمیزانی که حداقل هزینه زندگی آنان را تأمین نماید
- ۷- جهت تشویق کارفرمایان در استخدام معلولان بازاء میزان کسری کار معلولان شدید ناشی از معلولیت و یا ساعات کاری درمقیاس حداقل دستمزد، دولت به کارفرمای بخش خصوصی پرداخت نماید.
- ۸- وزارت مسکن و شهرسازی در ساخت و سازهای مسکن، سهمیه خاص برای معلولان در نظرگیرد.
- ۹- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تسهیلات ویژه‌ای برای معلولان در استفاده از اماکن فرهنگی و ... قائل گردد.
- ۱۰- شهرداری‌ها در استخدام نیروی انسانی، واگذاری کیوسک و سایر امکانات معلولان را مساعدت نمایند.
- ۱۱- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی عنایت بیشتری در صدور مجوز استخدام نیروی انسانی متخصص به بهزیستی مبذول دارد.
- ۱۲- مرکز آمار ایران در سرشماریها نظر سازمان بهزیستی را تأمین نماید ضمناً آدرس خانوارهای دارای معلول در سرشماری سال ۱۳۷۵ را جهت مراجعه و رسیدگی به آنان در اختیار بهزیستی قرار دهد.